

HELSINGIN YLIOPISTO

Tampereen yliopisto

A photograph of a woman with long brown hair, wearing a blue sweater, sitting at a desk and looking at a laptop. The laptop screen displays a webpage with a blue header and text. On the desk, there is a yellow container with the text 'U UH sti' and a white tissue box. The background is a blurred office or study environment.

KOULUNKÄYNTI, OPETUS JA HYVINVOINTI KORONAEPIDEMIAN AIKANA KOULUYHTEISÖSSÄ

ETÄOPETUSKÄYTÄNTEET KEHITTYIVÄT KORONAVUODEN AIKANA, OPETTAJIEN KOKEMA STRESSI EDELLEEN KORKEALLA TASOLLA

Helsingin yliopiston ja Tampereen yliopiston yhteistyöhankkeessa on selvitetty koronan aiheuttamien poikkeusolojen vaikutuksia koulunkäyntiin, opetukseen ja hyvinvointiin.

Hankkeessa on toteutettu kolme valtakunnallista kyselytutkimusta perusopetuksen 4.-10. luokkien oppilaille, huoltajille, opettajille, rehtoreille sekä muulle koulun henkilöstölle. Kyselytutkimukset toteutettiin keväällä 2020, syksyllä 2020 sekä keväällä 2021. Nyt julkaistavassa väliraportissa käsitellään poikkeusolojen vaikutuksia aikaisempia teemoja ja tuloksia hyödyntäen.

Tähän tiivistelmään on koottu raportin keskeisimpiä tuloksia ja suosituksia.

Tutkimusta toteuttavat yhteistyössä Helsingin yliopiston Koulutuksen arviointikeskus HEA, Tampereen ja Helsingin yliopistoissa toimiva Koulutuksen, arvioinnin ja oppimisen tutkimusryhmä (REAL) ja Tampereen yliopiston Lasten ja nuorten terveyden edistämisen tutkimusryhmä (NEDIS). Tutkimusta rahoittaa opetus- ja kulttuuriministeriö.

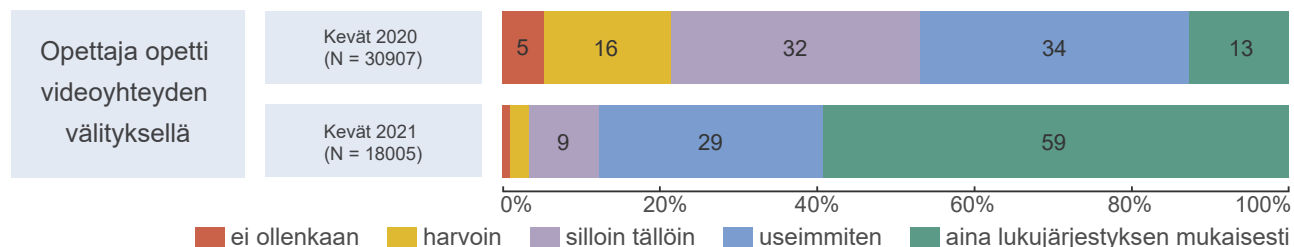
ETÄOPETUSKÄYTÄNTEET KEHITTYIVÄT OSALLISTAVAMMIKSI

Peruskoululaisten vastausten näkökulmasta tarkasteltuna opettajien opetuskäytännöt ovat kehittyneet syksyn 2020 ja kevään 2021 aikana huomattavasti osallistavampaan suuntaan verrattuna kevään 2020 tilanteeseen, jolloin koulut joutuivat etäopetukseen yllättäen.

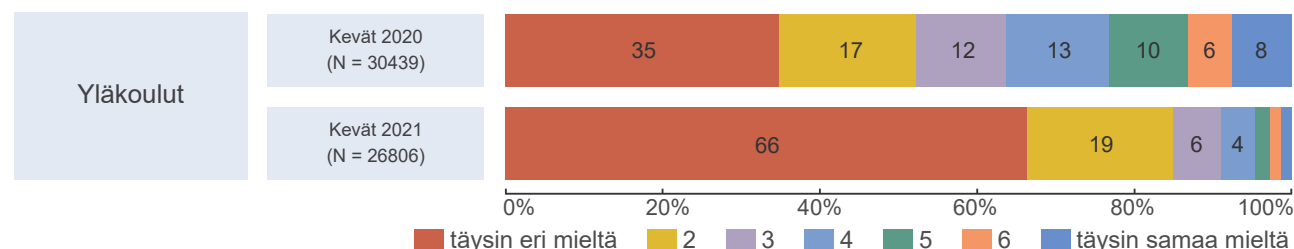
Myös huoltajat kokivat lastensa saaman etäopetuksen muuttuneen selvästi systemaattisemmaksi ja laadukkaammaksi kuin ensimmäisenä korona-keväänä. Myönteinen muutos vaikuttaisi koskevan melko tasaisesti kaikkia kouluja, joissa etäopetusta järjestettiin laajamittaisemmin. Koronapandemian alkuvaiheessa esitetty huoli koulutuksen tasa-arvon vaarantumisesta vaikuttaa pitkälti tasaantuneen.

Lisäksi oppilaiden luottamus opinnoissa edistymiseen kasvoi kuluneen lukuvuoden aikana korona-ajasta huolimatta. Siinä missä keväällä 2020 lähes neljännes kaikista yläkoululaisista epäili olevansa jossain määrin tipahtanut kärryiltä opetuksen suhteen, niin vuotta myöhemmin näin koki enää noin 5 prosenttia oppilaista. Oppilaiden vastauksista kävi kuitenkin ilmi, että he kaipaavat koulusta poissa ollessaan apua keskittymiseen, motivaation ylläpitämiseen ja tehtävien aloittamiseen.

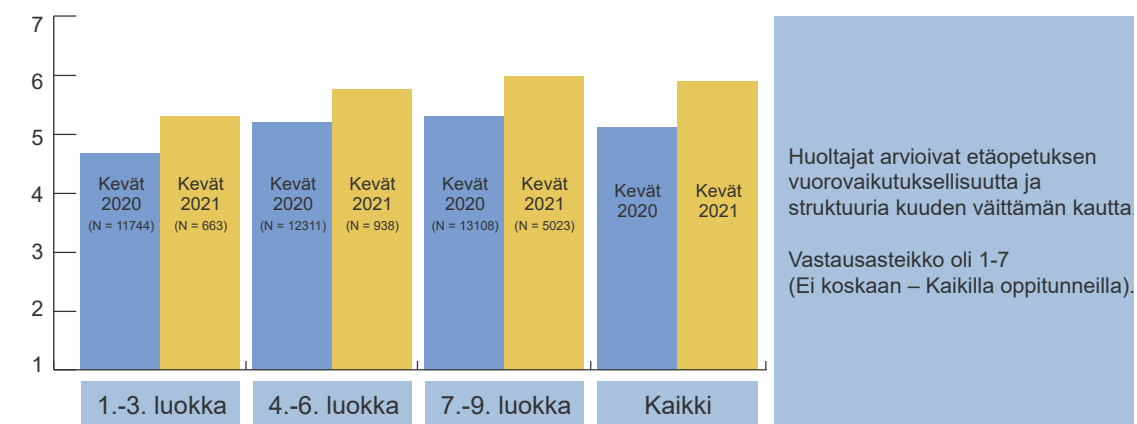
YLÄKOULULAISTEN KÄSITYS ETÄOPETUKSEN JÄRJESTÄMISESTÄ ÄIDINKIELESSÄ, MATEMATIIKASSA JA A1-KIELESSÄ KEVÄÄLLÄ 2020 JA 2021

OLEN JÄÄNYT OPINNOISSANI JÄLKEEN KORONAEPIDEMIAN VUOKSI

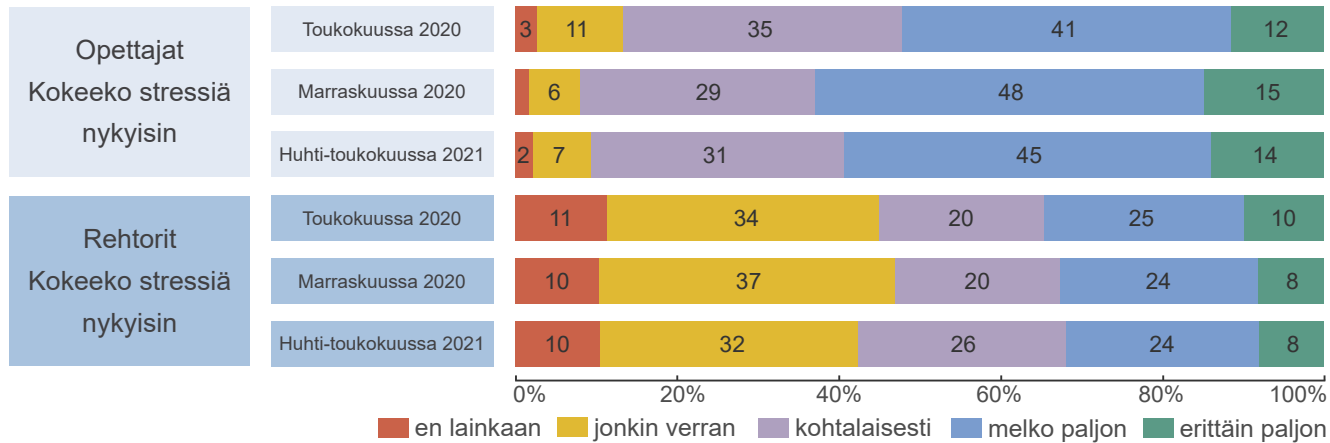

ETÄOPETUKSEN VUOROVAIKUTUKSELLISUUS JA STRUKTUURI HUOLTAJIEN KOKEMANA

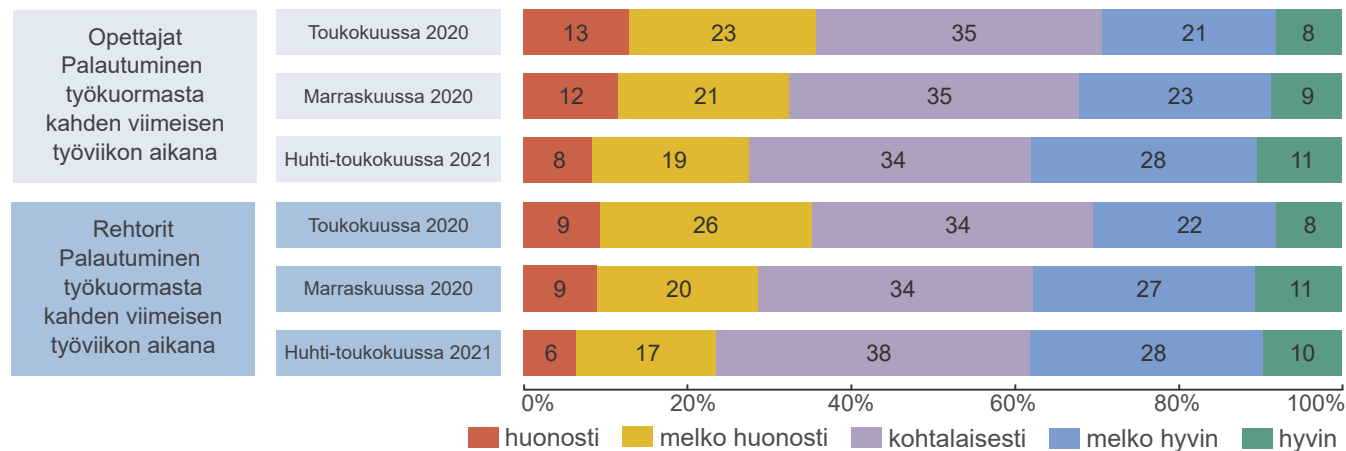

“ Koulut voisivat miettiä, voisiko videovälitteistä opetusta hyödyntää oppilaan poissaolon aikana, jolloin kotona olevalla oppilaalla olisi mahdollisuus päästä osalliseksi luokan työskentelyyn.

OPETTAJIEN JA REHTORIEN KOKEMUS STRESSISTÄ KORONAEPIDEMIAN AIKANA

OPETTAJIEN JA REHTORIEN KOKEMUS TYÖKUORMASTA PALAUTUMISESTA

“Tulevaisuuden vastaavia etäopetusta vaativia tilanteita ajatellen tulisi tehdä panostuksia sekä opettajien etäopetukseen liittyvään osaamiseen, koulujen yhteisten suunnitelmien ja toimintatapojen kehittämiseen että ylemmän tason ohjaukseen opetuksen tavoitteiden toteutumisen ja arvioinnin näkökulmista etäopetusajana. Koulutuksen järjestäjien ja rehtoreiden välinen yhteistyö voisi luoda pohjaa siihen, miten opetuksen tavoitteista pystyttäisiin pitämään kiinni myös pandemia-aikana.

OPETTAJIEN KOKEMA STRESSI KORKEALLA

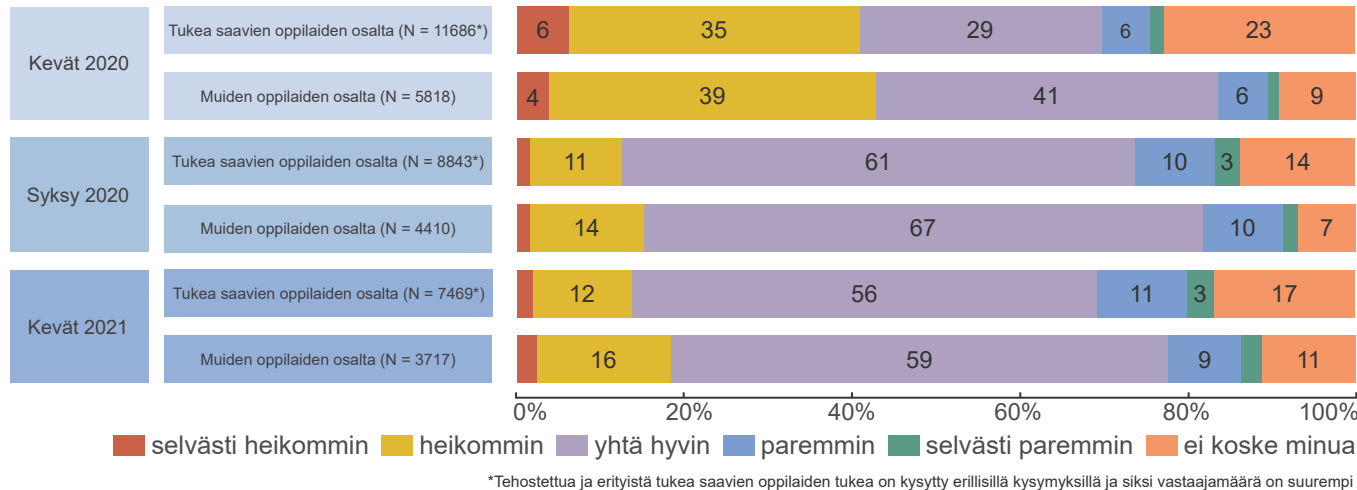
Opettajat arvioivat toteuttamaansa etäopetusta huomattavasti kriittisemmin kuin huoltajat tai oppilaat keväällä 2021.

Lisäksi jopa 59 prosenttia opettajista kertoi kokeneensa melko paljon tai erittäin paljon stressiä kevään aikana. Vain vajaa 40 prosenttia tunsi palautuvansa hyvin tai melko hyvin.

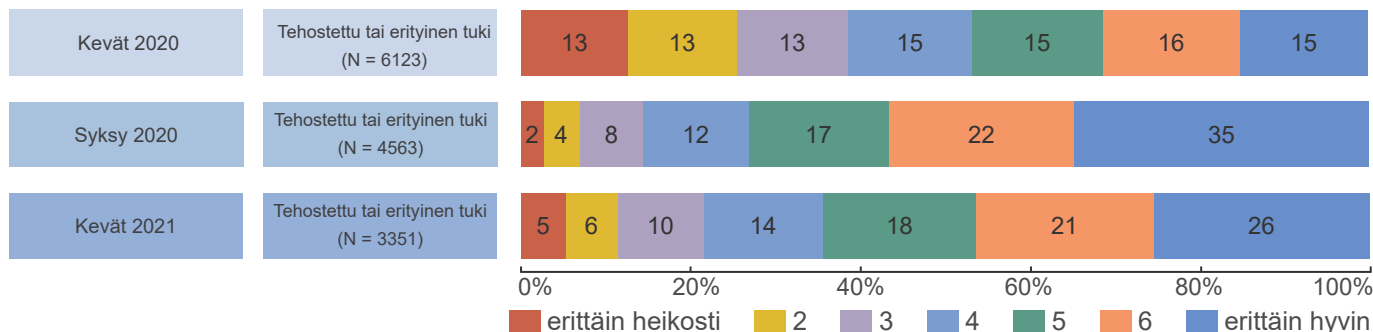
Stressitaso oli kuitenkin hieman laskenut puoli vuotta aikaisemmin tehdystä mittauksesta marraskuusta 2020.

Rehtoreiden vastaukset keväältä 2021 osoittavat, että opettajat ottivat tuntuvasti vähemmän puheeksi etäopetukseen liittyviä haasteita kuin vuotta aiemmin. Rehtorikyselyn vastausten perusteella voidaan sanoa, että etäopetusta keväällä 2021 toteuttaneille opettajille tarjottiin harvemmin mahdollisuuksia madaltaa opetuksen tavoitteita kuin keväällä 2020. Tämä on keskeinen muutos yhtenäisiin toimintatapoihin pyrittäessä.

OPETTAJIEN ARVIO OPPIMISEN JA KOULUNKÄYNNIN TUEN TOTEUTUMISESTA HEIDÄN RYHMÄNSÄ TAI LUOKKANSÄ OPPILAILLA KORONAEPIDEMIAN AIKANA VERRATTUNA NORMAALITILANTEeseen

HUOLTAJIEN ARVIO SIITÄ, KUINKA HEIDÄN LAPSENSA TARVITSEMA OPPIMISEN JA KOULUNKÄYNNIN TUKI ON TOTEUTUNUT KORONAEPIDEMIAN AIKANA

TUEN TOTEUTUMISEEN OLTII ENIMMÄKSEEN TYYTYVÄISIÄ

Yleisesti kaikki vastaajaryhmät ovat olleet tyytyväisiä oppimisen ja koulunkäynnin tuen toteutumiseen pandemian eri aikoina. Etäopetuksessa 2020 sen koettiin toteutuneen normaalitilaa huonommin, mutta tämän jälkeen tilanne on tasaantunut.

Kun kevätlukukauden 2020 laajoista poikkeusoloista oli selvitty, koulun henkilöstöön kuuluvat vastaajaryhmät ovat olleet tyytyväisiä tuen toteutumiseen. Noin puolet opettajista koki, että kevätlukukaudella 2020 poikkeusolojen aikana etäopetuksessa tuki toimi heikommin verrattuna normaalitilanteeseen. Tämän jälkeen tilanne oli tasoittunut ja valtaosa opettajista arvioi tuen toteutuneen yhtä hyvin kuin normaalitilanteessa. Rehtorien ja oppilashuoltohenkilökunnan vastaukset olivat hyvin samansuuntaisia.

Tehostettua erityistä tukea saavien oppilaiden huoltajat olivat tyytyväisimpiä tuen toteutumiseen syyslukukaudella 2020 ja heikoiten tuen koettiin toteutuneen ensimmäisen korona-aallon poikkeusolojen aikana. Kaikilla kyselykierroksilla huoltajat kokivat erityisen tuen toteutuneen hieman paremmin kuin tehostetun tuen.

Tyytyväisimpiä tuen toteutumiseen kaikissa vastaajaryhmissä oltiin syyslukukaudella 2020, jolloin valtion korona-avustuksia kohdennettiin nimenomaan tuen järjestämiseen.

YLI PUOLET YLÄKOULUN OPPILAISTA KOKI VÄSYMYS JA UUPUMUKSEN OIREITA

Oppilaiden stressioireet olivat yläkoulujen oppilailla yleisiä läpi korona-ajan. Tyttöillä oireita oli enemmän kuin pojilla.

Yleisempiä oireita olivat väsymys ja uupumus, joita oli kokenut yli puolet yläkoulun oppilaista vähintään kerran viikossa, sekä keskittymisvaikeudet. Myös masennusta ja alakuloisuutta päivittäin tai viikoittain kokeneiden osuus lisääntyi hieman korona-aikana, ja keväällä 2021 oppilaista lähes kolmannes ilmoitti näitä oireita.

Noin joka kymmenes yläkoulun oppilas koki itsensä yksinäiseksi usein, ja itsensä yksinäiseksi kokeneiden osuus etä-opetuksen aikana oli merkittävästi suurempi kuin lähiopetuksen aikana.

Kaikkiaan oppilaiden arki sujui kuitenkin pääsääntöisesti hyvin (syöminen, ulkoilu, liikkuminen, koulusta myöhästyminen, valvominen), ja vain hyvin pienellä osalla oppilaista on ollut huomattavia ongelmia tai vaikeuksia arjen hyvässä sujumisessa.

KOULUTERVEYDENHOITAJIEN TYÖAIKA VÄHENTYI PANDEMIAN AIKANA

Kouluterveydenhuolto on matalan kynnyksen palvelu kouluikäisille, jotka voivat kääntyä kouluterveydenhoitajan puoleen niin fyysisissä kuin psykososiaalisissa terveysongelmissa.

Keväällä 2021 kouluterveydenhoitajien koulutyöhön käyttämä aika oli vähentynyt jopa 62 prosentilta verrattuna normaali-aikaan. Pääasiallisena syynä oli kouluterveydenhoitajien joutuminen koronan tartunnan jäljitykseen tai antamaan koronarokotuksia. Oppilaiden kannalta tämä merkitsi yhden lähituen puuttumista tai ainakin vähenemistä.

Myös ikäluokkakohtaisia terveys-tarkastuksia oli jouduttu siirtämään myöhemmäksi pandemian aikana. Jälleen kysymys oli siitä, että kouluterveydenhoitajat oli määrätty muihin, pääasiassa korona-epidemiaan liittyviin, tehtäviin.

HUOLTAJAT LUOTTIVAT VAHVASTI KOULUJEN TURVALLISUUSKÄYTÄNTEISIIN

Koulut ovat noudattaneet korona-ajan lähiopetuksessaan monenlaisia turvaohjeistuksia, joista kysyttiin tutkimukssessamme syksyllä 2020 ja uudelleen keväällä 2021. Opettajien raportoima tilannekuva koulujen turvallisuusohjeiden noudattamisesta oli keväällä 2021 hyvin samanlainen kuin syksyllä 2020. Koulukohtainen vaihtelu turvallisuusohjeiden noudattamisessa oli suurta, eikä ero selittänyt alueellisilla eroilla koronavirus-tilanteessa.

Kaiken kaikkiaan opettajien raportoima kuva turvallisuusohjeiden noudattamisesta oli kriittisempi kuin huoltajilla, jotka luottivat vahvasti siihen, että turvallisuusohjeita kyetään kouluissa noudattamaan.

“ Kouluissa tulisi edelleen käydä keskustelua siitä, miten lähiopetusta kyetään toteuttamaan terveysturvallisesti. Opettajien vastausten perusteella käytössä olleita turvallisuusohjeita ei ainakaan kaikissa kouluissa ole kyetty täysin noudattamaan, ja olisikin syytä pohtia minkälaisia uusia käytänteitä kouluissa voitaisiin kehittää, jotta terveysturvallinen koulunkäynti olisi mahdollista. Vaikka epidemia-tilanteessa ollaan jälleen siirtymässä uuteen vaiheeseen ja askeleittain kohti normaalia, ei epidemia vielä ole ohi ja olisi hyvä, että kouluilla olisi käytössään keinoja, joita voidaan ottaa tarvittaessa uudelleen käyttöön, mikäli epidemiatilanne jälleen heikkenee.

KOULUNKÄYNTI, OPETUS JA HYVINVOINTI KORONAEPIDEMIAN AIKANA KOULUYHTEISÖSSÄ

Tutkimusta toteuttavat yhteistyössä

HEA HELSINGIN YLIOPISTON
KOULUTUKSEN
ARVIOINTIKESKUS

Koulutuksen, arvioinnin ja oppimisen
tutkimusryhmä (REAL)

Lasten ja nuorten terveyden
edistämisen tutkimusryhmä (NEDIS)

Yhteyshenkilöt

PROFESSORI
RISTO HOTULAINEN
risto.hotulainen@helsinki.fi
+358 50 5201 664

PROFESSORI
MARI-PAULIINA VAINIKAINEN
mari-pauliina.vainikainen@tuni.fi
+358 50 4377 303

PROFESSORI
ARJA RIMPELÄ
arja.rimpela@tuni.fi
+358 50 5698 285

Tutkimusta rahoittaa

OPETUS- JA
KULTTUURIMINISTERIÖ